

31.1.2008

Dnro 3267/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

ESITUTKINTAPÖYTÄKIRJAN TOIMITTAMINEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli asiamiehensä - - - laatimassa 24.10.2007 päivätyssä kirjeessä Inarin-Utsjoen kihlakunnan poliisiviranomaisten menettelyä esitutkintapöytäkirjan toimittamiseen liittyvässä asiassa.

Kantelija piti virheellisenä poliisin menettelyä olla reagoimatta sille tehtyihin asiakirjapyyntöihin, ennen kuin vasta kolmannen asiakirjojen saamista koskevan pyynnön jälkeen.

- - -

3 RATKAISU

Katson Inarin-Utsjoen kihlakunnan poliisilaitoksella menetellyn lainvastaisesti siinä, että esitutkintapöytäkirjan toimittaminen kantelijan avustajalle kesti perusteettoman kauan.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Tapahtumat

Kantelukirjoituksen liitteenä olevan 3.8.2007 päivätyn asiakirjatilauksen mukaan kantelijaa koskeva esitutkintapöytäkirja pyydettiin toimittamaan tilaajalle postitse sen valmistuttua. Esitutkintapöytäkirja oli tilattu poliisilta toimittamalla tilaus poliisilaitoksen palautesähköpostiosoitteeseen 3.8.2007 sekä uudelleen 7.9.2007, mutta kantelija oli saanut sen vasta 24.10.2007 poliisille 18.10.2007, tällä kertaa faksilla tehdyn, kolmannen asiakirjatilauksen jälkeen. Uudistetussa asiakirjapyyntössä oli huomautettu, ettei pyydettyä esitutkintapöytäkirjaa ollut vielä toimitettu. Asiakirjapyyntöt oli toimitettu poliisilaitokselle lakiasiaintoyksiköstä päämiehenä toimineen kantelijan puolesta ja lakiasiaintoyksiköstä - - - toimesta. Esitutkintapöytäkirja oli valmistunut 2.9.2007 ja esitutkinta päätettiin 4.9.2007 saattamalla asia syyttäjän harkittavaksi.

3.2 Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuo-

mioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki) 11 §:n 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Lainkohdan 2 momentin 2 kohdan mukaan asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa esitettyyn tai laadittuun asiakirjaan ennen tutkinnan lopettamista, jos tiedon antamisesta aiheutuisi haittaa asian selvittämislle.

Julkisuuslain 14 §:n mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on. Jos viranomainen kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on ilmoitettava kieltäytymisensä syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Säännöksen 4 momentin mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

3.3

Saatu selvitys

Asiassa tutkinnanjohtajana toiminut ylikonstaapeli on selvityksessään kertonut lähettäneensä poliisilaitoksen palautesähköpostiosoitteeseen 6.8.2007 saapuneen esitutkintapöytäkirjaa koskevan asiakirjatilauksen edelleen asiassa tutkijana toimineelle vanhempi konstaapeli A:lle samana päivänä tiedoksi ja asian hoitamiseksi.

Vanhempi konstaapeli A kertoo selvityksessään vastaanottaneensa ylikonstaapelin hänelle lähettämän sähköpostiviestin, joka sisälsi asiakirjatilauksen. A oli kertonut saamastaan sähköpostiviestistä suullisesti jutun varsinaiselle tutkijalle, vanhempi konstaapeli B:lle, koska esitutkinta-aineisto oli ollut hänen hallussaan.

Vanhempi konstaapeli B kertoo selvityksessään, että hän oli saanut tutkinnanjohtajana toimineelta ylikonstaapelilta 18.9.2007 lähetetyn sähköpostiviestin, joka sisälsi kantelijan asiamiehen poliisilaitokselle 7.9.2007 lähettämän uudistetun asiakirjatilauksen. B kertoi lukeneensa viestin 19.9.2007 ja ymmärtäneensä viestissä pyydetyn toimenpiteen. B:n selvityksestä ei ilmene, miten hän oli reagoinut vanhempi konstaapeli A:n hänelle aikaisemmin suullisesti välittämään tietoon tehdystä asiakirjatilauksesta. Ilmeistä kuitenkin on, ettei hän ollut huomionnut sitä. Tietoonsa 19.9.2007 saaman viestin osalta B toteaa, ettei hän pysty varmuudella sanomaan, oliko hän lähettänyt pyydetyn materiaalin tai katsonut hoitaneensa pyydetyn toimenpiteen muulla tavoin. B myöntää, että jos ei muuta syytä ilmene, hän ei ollut hoitanut saamaansa tehtävää varmuudella loppuun asti, ja myöntää menettelleensä asiassa virkamiehiä koskevan lainsäädännön vastaisesti. Syynä menettelylleen B toteaa pitävänsä mahdollisena inhimillistä erehdystä.

Nimismies toteaa lausunnossaan, ettei hän kykene arvioimaan, miksi kantelunalaisessa asiassa oli

epäonnistuttu, mutta toteaa viime kädessä olevansa poliisipäällikkönä vastuussa tapahtuneesta. Nimismies ilmoittaa tulevansa seuraavilla koulutuspäivillä huolehtimaan, että asia otetaan siellä puheeksi.

Lapin lääninhallituksen poliisiosasto katsoo lausunnossaan, että kantelija ei ollut saanut tilaamaansa esitutkintapöytäkirjaa siinä määräajassa, joka julkisuuslain 14 §:n 4 momentissa edellytetään. Poliisiosaston näkemyksen mukaan vastuu esitutkintapöytäkirjan toimittamatta jättämisestä on jutun tutkijalla vanhempi konstaapeli B:llä, jolle toimenpidepyyntö oli välitetty.

3.4

Kannanotto

Julkisuuslain säännösten mukaan asianosaisella on oikeus saada pyynnöstään haltuunsa esitutkintapöytäkirja tutkinnan valmistumisen jälkeen ja asiakirja on toimitettava hänelle lain edellyttämällä tavoin viivytyksettä – viimeistään julkisuuslain 14 §:n 4 momentista ilmenevien määräaikojen puitteissa.

Asiassa on kyse siitä, onko poliisille osoitetun asiakirjapyynnön johdosta asiakirjan toimittamisessa menetelty säännösten edellyttämällä tavalla.

Näkemykseni mukaan kantelijan avustajan 3.8.2007 päivämääräisessä asiakirjapyynnössä on ollut kysymyksessä pyyntö, jonka kohteena ollut yksilöityä valmista esitutkintapöytäkirjaa ei pyynnön tekemisen hetkellä vielä ollut olemassa, eikä pyynnössä edes haluttu saada asiakirjaa ennen tutkinnan lopettamista, joten asiakirjapyyntöä voitaneen tarkastella ns. ennakkotilauksena tai -pyyntönä. Koska julkisuuslain 13 §:n perusteluiden mukaan tietojensaantia koskevan pyynnön kohteena voi olla sellainenkin asiakirja, jota pyynnön tekemisen hetkellä ei vielä ole olemassa mutta joka syntyy viranomaisen tavanomaisen toiminnan tuloksena (ks. HE 30/1998 vp, s. 70), on mielestäni selvää, että myös puheena olevan kaltainen ennakkotilaus on sinänsä mahdollinen. Koska ennakkotilauksesta asiakirjan valmistumiseen tai julkiseksi tuloon voi kulua pitkäkin aika, viranomaisen tulee julkisuuslain 18 §:ssä säädettyyn hyvään tiedonhallintatapaan perustuen huolehtia myös tämänkaltaisten pyyntöjen asianmukaisesta käsittelystä.

Edellä todetun perusteella katson, että julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukainen määräaika asiakirjaa koskevan pyynnön käsittelylle ei ole ollut laskettavissa ennen kuin esitutkintapöytäkirjan valmistumisesta, eli 2.9.2007 alkaen. Esitutkintapöytäkirjaa ei kuitenkaan toimitettu sen valmistuttua pyynnön esittäjälle em. määräajassa, vaan vasta 24.10.2007.

Katson, että asiakirjapyynnön käsittelystä selvitysten perusteella viimekätisessä vastuussa ollut vanhempi konstaapeli B on menettellyään toiminut vastoin julkisuuslain 14 §:n 4 momentin edellyttämää asiakirjan antamista koskevan viivytyksettömän käsittelyn vaatimusta. Menettelyä voidaan myös pitää perustuslaissa turvatun asianmukaisen käsittelyn vaatimuksen sekä virkamieslaissa virkamieheltä edellytetyn tehtävien asianmukaisen hoitamisen näkökulmasta kritiikille alttiina.

Selvitykset antavat myös viitteitä siitä, ettei Inarin-Utsjoen kihlakunnan poliisilaitoksella ole riittävän selkeää poliisilaitokselle toimitettujen asiakirjapyyntöjen käsittelyprosessia; tämä käy mielestäni ilmi siitä, että kantelijan asiakirjapyyntöä on siirrelty poliisimieheltä toiselle välillä suullisesti ja välillä sähköpostin välityksellä. Nyt ilmi tullut menettely ei ole omiaan antamaan luotettavaa kuvaa tämänkaltaisten asiakirjapyyntöjen asianmukaisesta käsittelystä. Pidän perusteltuna, että koulutuksessa tapahtuneeseen kiinnitetään huomiota, kuten nimismiehen lausunnosta ilmenee.

Omalta osaltani pidän tässä tapauksessa riittävänä toimenpiteenä saattaa käsitykseni asiakirjapyyn-

töjen asianmukaisen käsittelyn tärkeydestä vanhempi konstaapeli B:n sekä Inarin-Utsjoen kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsitykseni asiakirjapyynnön käsittelyssä tapahtuneen menettelyn virheellisyydestä vanhempi konstaapeli B:n sekä Inarin-Utsjoen kihlakunnan poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni B:lle ja kihlakunnan nimismiehelle.

Lähetän myös jäljennöksen tästä päätöksestäni tiedoksi Lapin lääninhallituksen poliisiosastolle.